

GRACIELA SBERTOLI

ESBN

Evrópskt samstarfsnet um grunnleikni fullorðinna

Graciela Sbertoli

Evrópska samstarfsnetið um eflingu grunnleikni fullorðinna (EBSN) á þátt í að móta fyrirmyndarstefnu til hagsbóta fyrir einstaklinga, samfélög og hagkerfi í Evrópu. Síðustu áratugi hafa þjóðir Evrópu þurft að takast á við sífellt vaxandi þörf fyrir aukna færni og hæfni á vinnumarkaði. Þrátt fyrir umtalsverðan mun á efnahag og tækniframförum í ólíkum löndum er augljóst að enskt máltæki af ókunnum uppruna „constant change is here to stay“ er lýsandi fyrir ástandið.

Hnattvæðing og aukin samkeppni á vinnumarkaði hafa skapað þörf fyrir formlega hæfni til þess að sinna störfum sem til þessa hefur verið hægt að sinna með áunninni kunnáttu og handlagi. Tæknipróun, sem tengist gæðaviðmiðum, hefur skapað kringumstæður þar sem starfsfólk verður að hafa vald á nýrri færni, fá formlega staðfestingu á eldri færni og vera reiðubúið til þess að uppfæra færni sína í sífellu. Í löndum þar sem áföll í hagkerfinu ríða skyndilega yfir geta starfsmenn jafnframt staðið frammi fyrir þörf á að breyta um starfsvettvang þar sem krafist er nýrrar færni, nýrrar hæfni og nýs náms. Þetta á til dæmis við í Noregi, þar sem mjög mikill samdráttur er í olíuframleiðslu.

HVERS VEGNA GRUNNLEIKNI

Kröfurnar halda áfram að vaxa og við reynum að bregðast við nýjum markmiðum, en illu heilli eru horfur á að hátt hlutfall íbúanna nái ekki að fylgja þróuninni. Stöðug starfsmenntun og þjálfun (e. continuous vocational education and training, CVET) er meginviðfangsefni evrópskrar stefnumótunar fyrir þróun efnahags- og félagsmála. Í stefnuskjali sem Starfsmenntastofnun Evrópu (Cedefop) gaf út árið 2014 (CEDEFOP, 2014), er lögð rík áhersla á þýðingarmikið hlutverk stöðugrar starfsmenntunar og þjálfunar til þess annars vegar að efla sjálfbærni í starfshæfni, persónulega þróun og lífsgæði einstaklinga og hins vegar sem lykildrífkraft samfélagsins og hagkerfisins sem byggir á þekkingu, sjálfbærni og þátttöku allra og fyrir félagslega aðlögun og jöfnuð. Þátttaka í símenntun og starfsþjálfun er of lítil í flestum löndum Evrópu, einkum meðal þeirra sem hafa litla formlega menntun, en það er einmitt sá markhópur sem mesta þörf hefur fyrir að endurnýja færni sína. Í skjalinu frá Cedefop er settur fram listi yfir hindranir fyrir þátttöku í stöðugri starfsmenntun og þjálfun og þar er einnig kafli um árangursþætti í stefnumótun sem tryggja geta aukin gæði og meiri þátttöku og skilvirkni. Það kemur á óvart að skortur á grunnleikni er ekki meðal þeirra hindrana sem talda eru upp á listanum.

Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins gaf út vinnuskjal fyrir starfsfólk (Evrópusambandið 2015) með nýrri forgangsöröðun í evrópsku samstarfi um menntun og þjálfun. Í skjalinu eru undirstrikaðar þær áskoranir sem niðurstöður PIAAC könnunar Efnahags- og framfarastofnunarinnar, OECD leiddu í ljós: „Vexti og samkeppnishæfni Evrópu er stofnað í hættu vegna þess að fimmti hver íbúi í Evrópu býr yfir lítilli leikni í læsi og tölulæsi og fjórði hver á erfitt með að leysa verkefni með upplýsingatækni. Þrátt fyrir að helmingur þeirra sem búa yfir lítilli leikni séu í vinnu, njóta þeir umtalsvert minni þjálfunar en fólk sem býr yfir mikilli leikni og því eru þeir fangar í gildru lítillar leikni.“

Er raunverulegt orsakasambandi á milli skorts á nægilegri grunnleikni annars vegar og þátttöku í stöðugri starfsmenntun og þjálfun hins vegar? Niðurstöður PIAAC virðast leiða líkur að því. Læsi, tölulæsi og færni í stafrænni tækni varða leiðina til frekara náms. Þetta þýðir þó ekki að fullorðnir Evrópubúar geti ekki tekist á við störf sem krefjast talsverðrar leikni þó að grunnleikni þeirra sé ábótavant. Fjöldinn allur gerir það nú þegar og margir í hópi þeirra, sem litla formlega menntun hafa, hafa bæði náð góðum árangri og eru ánægðir í vinnunni. En það þýðir að þessir starfsmenn geta ekki náð sér í þá formlega staðfestingu sem þeir eiga skilið og geta ekki aflað sér stöðugrar starfsmenntunar og

þjálfunar. Lítil grunnleikni getur komið í veg fyrir að þeir afli sér nýrrar fræðilegrar þekkingar, sem verður æ ríkari þáttur starfsfræðslu og hefur veruleg áhrif á sjálfstraust námsmanna þegar þeir þurfa að takast á við frekara nám.

Hið gagnstæða er líka rétt: Í gögnum sem safnað var gegnum norsku verkefnisáætlunina um grunnleikni í atvinnulífni, BKA (Basiskompetanse i arbeidslivet) (VOX 2015), kemur til dæmis í ljós að þjálfun grunnleikni getur verið stikla á leið til þess að afla sér formlegrar færni. Í mörgum fyrirtækjum sem hafa nýtt sér BKA, hefur þjálfun í grunnleikni beinst sérstaklega að því að starfsmenn afla sér menntunar til formlegrar viðurkenningar á starfsmenntun eins og til dæmis sveinsprófs.

FRAMVIRK OG SAMÞÆTT STEFNA

Fram til þessa hefur í þessari grein að mestu leyti verið fjallað um mikilvægi grunnleikni til þess að tryggja að allir starfsmenn hafi tækifæri til þess að uppfæra hæfni sína, til að tryggja starfshæfni og fjárhagslegan stöðugleika, og leggja sitt af mörkum við sjálfbærni vinnustaðarins.

Grunnleikni er ekki aðeins mikilvæg hvað varðar starfshæfni. Hún er einnig lykhillinn að félagslegri aðlögun, virkri samfélagsþátttöku og bættri heilsu og aukinni velferð. Grunnleikni er forsenda ævináms af öllu tagi og er mikilvæg undirstaða þess að hver einstaklingur fái notið sín til fulls.

Ef við sammælumst um mikilvægi þess að setja í forgang aðgengi að þjálfun í grunnleikni við opinbera stefnumótun á sviði starfshæfni, efnahagslegra forsenda, velferðar og félagslegrar aðlögunar, þá kemur ekki á óvart að yfirvöldum í mörgum löndum reynist erfitt að ákveða nákvæmlega hvaða ráðuneyti ætti að bera ábyrgð á þjálfuninni. Ef stuðst er við orðalag OECD, þá er augljós þörf fyrir samstillta nálgun allra stjórnvalda, sem að ævimenntun koma, einkum í tilviki fullorðinna sem hafa aflað sér lítillar formlegrar menntunar.

Markmið um framboð nægilegrar þjálfunar í grunnleikni fyrir allt fullorðið fólk er breytilegt. Það þrep grunnleikni sem telst „hagnýtt“ er afstætt og fer eftir þeim kringumstæðum sem einstaklingurinn býr og starfar við, og fer hækkandi. Markhópurinn fer vaxandi vegna lýðfræðilegra breytinga, þar með talið vegna þeirrar fljóðbylgju innflytjenda sem skellur á löndum í Evrópu um þessar mundir. Ríkisstjórnir sem reyna að takast á við vandamálið standa frammi fyrir gríðarlegum vanda. Við stefnumótun verður að taka tillit til þess að raunveruleikinn mun hafa breyst þegar

tími er kominn til að innleiða nýju stefnuna. Þá hefur markmiðið breyst.

SAMSTARF ÞVERT Á LANDAMÆRI OG GEIRA

Hópur um það bil 30 hagsmunaaðila frá tylft Evrópulanda stóð frammi fyrir þessum sameiginlegu áskorunum og ákvað árið 2010 að koma á tengslaneti aðila sem koma að stefnumótun, sem gæti jafnframt þjónað sem vettvangur fyrir samvirkni, miðlun á reynslu og sköpun nýrrar þekkingar á grunnleikni fyrir fullorðna. VOX, Landsskrifstofa um ævimenntun/færniþróun í Noregi átti frumkvæðið en naut stuðnings fjölmargra lykilstofnana, margra á Norðurlöndunum. Fræðslumiðstöð atvinnulífsins var meðal stofnaðila tengslastefnunnetsins.

Samhljóða álit þessara fyrstu hagsmunaaðila var að það væri vænlegt til árangurs að halda því til haga að aðilar að tengslanetinu væru fulltrúar stofnana sem koma að stefnumótun og reyna að fá fleiri slíkar stofnanir sem þegar hefðu umsjón með stefnumótun á sviði grunnleikni, eða gætu í framtíðinni verið falin þróun slíkrar stefnumótunar.

Eigi að síður var augljóst að námsferli það sem tengslanetið hafði í hyggju að koma á fót, var ekki aðeins háð þátttöku stefnumótandi aðila heldur einnig þátttöku framkvæmdaaðila stefnunnar, það er öllum þeim mikilvægu hagsmunaaðilum í hverju landi sem gætu lagt af mörkun reynslu sína, þekkingu á markhópnum og á núverandi áskorunum jafnt sem þeim sem í framtíðinni munu blasa við, og tengsl þeirra við viðeigandi sérgreina kennslu.

EVROPSKA SAMSTARFSNETIÐ UM EFLINGU GRUNNLEIKNI FULLORÐINNA, ESNB

ESBN-netinu var formlega komið á í Ósló, í júní 2010. Í dag, fimm og hálfu ári síðar, samanstandur það af samtals 68 stefnumótendum og framkvæmdaaðilum frá 28 löndum í Evrópu. (ESBN 2015). Markmið tengslanetsins er að stuðla að bættri stefnumótun og innleiðingu stefnu á evrópskum vettvangi, sem og landa- og svæðisbundið, fyrir svið sem hefur umtalsverð áhrif á menntun, atvinnu, félagslega aðlögun, baráttu við fátækt og sjálfbærann hagvöxt. ESNB-netið leggur sitt af mörkum við bættu stefnu með miðlun þekkingar og reynslu og með því að koma á samvirkni á

meðal meginhagsmunaaðila á sviðinu. Sérstaða netsins felst í þeirri staðreynd að þar kemur saman töluverður fjöldi fulltrúa menntamálaráðuneyta og annarra stjórnvalda, áhrifamikilla vísindastofnana og viðkomandi samtaka kennara og regnhlífarsamtaka frjálsra fræðsluaðila.

EBSN AKADEMÍAN, EPALE OG HAGSMUNAHÓPAR

Meðal þeirra mikilvægu málefna sem hafa verið til umfjöllunar í stefnumótun á síðustu fimm árum hefur verið hvernig unnt sé að styrkja kerfi framboðs, gæða og skilnings á faglegri þekkingu kennara í grunnleikni. Þetta viðfangsefni leiddi til stofnunar EBSN-akademíunnar árið 2013. Akademían var hugsuð sem framtak þar sem nýtt yrði viðtæk reynsla og þekking þeirra stefnumótenda og innleiðenda sem eru fulltrúar aðildarstofnana EBSN og sem koma að þróun námskeiða í endurmenntun fyrir faglega þróun kennara og leiðbeinenda í grunnleikni fullorðinna.

Fyrstu námskeiðin sem Akademían stóð fyrir voru staðbundin námskeið sem skipulögð voru innan ramma Grundtvig menntaáætlunarinnar. Þó að þessi hluti starfsemi akademíunnar verði ekki lögð af, hafa áherslur breyst með nýjum tækifærum í kjölfar tilkomu evrópsku vefgáttarinnar um fullorðinsfræðslu (e. Electronic Platform for Adult Learning in Europe, EPALE). EBSN-netið hefur frá upphafi tekið fullan þátt í mótun EPALE og ber nú ábyrgð á fagsviði undir yfirskriftinni *Lífsleikni*.

Sviðið sem starfsemi EBSN nær til er frekar vítt. Við beinum einkum sjónum að fimm þáttum grunnleikni, læsi, tölulæsi, færni í stafrænni tækni, munnlegum samskiptum og færni í öðru tungumáli fyrir innflytjendur. Framboð fræðslu fyrir fullorðna í þessum þáttum getur þróast á ýmsum vettvangi fyrir ólíka markhópa og eftir ólíkum aðferðum. Undanfarið hefur komið fram að miðlun reynslu sem aðilar að tengslanetinu búa yfir myndi gagnast betur ef myndaðir væru hópar sérhæfðra hagsmunaaðila.

Ákvörðunin um að skapa hópa sérhæfðra hagsmunaaðila innan netsins var tekin um leið og EPALE hleypti af stokkunum röð á þemabundnum umræðum um samfélög um starfshætti. Þess er vænst að hver hagsmunahópur EBSN muni koma á laggirnar umræðuvettvangi, stýra umræðunum, safna upplýsingum um gæðaefni og efnis er varðar þjálfun kennara, úr safni efnis sem stöðugt er hlaðið inn á EPALE. Að loknu því ferli munu hóparnir vinna með skrif-

stofu EBSN við skipulagningu tilraunanámskeiðs sem mun að lokum þróast í föst námskeið byggð á hugmyndafræðinni um MOOC námskeið fyrir kennara á tilteknu sviði.

Fyrsti hópurinn, sem tekur til starfa fyrir lok þessa árs, mun vera á sviði læsis á vinnustað. Áhugasamir aðilar að EBSN munu geta gengið til liðs við hópinn eftir að stofnun hans hefur verið auglýst í fréttabréfi EBSN-skrifstofunnar.

FRAMTÍÐIN

Framtíðarsýn EBSN er að tryggja öllum íbúum Evrópu þá grunnleikni sem þeir þarfnast til þess að þeir geti nýtt sér ævimenntun, bætt starfshæfni sína og verið virkir samfélagsþegnar. Við munum vinna áfram að þessu markmiði á sviði stefnumótunar, miðla reynslu sem getur verið ráðamönnum innblástur til þess að þróa áfram stefnu okkar svo hún verði fullkomnari, jafnvel skilvirkari og falli betur að þörfum fullorðins fólks í Evrópu sem þarf að hafa tækifæri til að efla grunnleikni sína. Í þessu starfi fögnum við framlögum allra félaga okkar.

HEIMILDIR

- Cedefop. (2014). Access to and participation in continuous vocational education and training (CVET) in Europe. Sótt 27. október af <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/6125>
- Evrópusambandið. (2015). Commission Staff Working Document. Sótt 27. október af http://ec.europa.eu/education/documents/et-2020-swd-161-2015_en.pdf
- VOX. 2015. Basic Skills. Sótt 27. október af <http://www.vox.no/English/Basic-skills/>
- European Basic Skills Network. (2015). Sótt 27. október af www.basicsskills.eu
- Cedefop. (2014). Access to and participation in continuous vocational education and training (CVET) in Europe. Sótt 27. október af <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/6125>

UM HÖFUNDINN

Graciela Sbertoli er sérfræðingur á sviði alþjóðasamstarfs hjá VOX, stofnun norska ríkisins fyrir stefnumótun á sviði færni og þekkingar. Hún stýrir starfsemi sem varðar evrópska ferla, alþjóðleg verkefni og tengslanet. Hún fylgist með þróun fullorðinsfræðslu á alþjóðavísu. Graciela átti frumkvæðið að stofnun EBSN og stýrir tengslanetinu.

ABSTRACT

The European Basic Skills Network, EBSN: contributing to policy excellence to benefit European individuals, societies, and economies. Over the last decades Europe has been dealing with an ever increasing need for higher levels of skills and qualifications in its work force. Despite considerable differences in the current levels of economic and technological development in individual countries, it is quite obvious that, to borrow an English expression of unknown origin, „constant change is here to stay“.

Globalization and an increasingly competitive labour market have created the need for formal qualifications in jobs where acquired skills and dexterity used to be sufficient. Technological advances, coupled with demands linked to quality standards, have created a situation where workers need to master new skills, formalize the documentation of old ones, and be prepared for constantly upgrading their competences. In cases where there are relatively sudden changes in the economic framework of the country, workers may also be faced with the need for an occupational change involving new skills, new qualifications, new learning. This is for instance the case in Norway, owing to the partial dismantling of its oil industry which is currently taking place.